
DAVID HUME

Investigar el coneixement

Per a Hume **tots els nostres continguts mentals són percepcions**. I totes les percepcions provenen de l'**experiència**, per tant, el **rebuig a les idees innates** és tan clar com en Locke. Les percepcions són **sensacions, pensaments i emocions**. Però per Hume, que les percepcions tinguin el seu origen de l'experiència del món exterior, no vol dir que siguin representacions certes de la realitat. Per això, Hume classifica les **percepcions segons el seu grau de vivacitat** en dos tipus, les impressions i les idees.

- Les **impressions** són les **sensacions immediates** de l'experiència: imatges, passions i emocions.
- Les **idees** són imatges o **còpies difuses** de les impressions. Són **productes de la imaginació i de la memòria** que no aconsegueixen imitar el grau d'intensitat de les originals. Per exemple, una cosa és sentir un fred intens (impressió) i un altre recordar el fred que vam patir (idea).

Entre ambdues només existeixen dues diferències:

- La **força o vivesa** en que es presenten davant la nostra ment (impressions);
- **L'ordre i la successió temporal** en que apareixen (Idees)

Conseqüència de tal distinció **és la dràstica diferència entre sentir i pensar, que es limita, simplement, al grau d'intensitat**: sentir consisteix en tenir percepcions més vives (sensacions), mentre que el pensar consisteix en percepcions més dèbils (idees).

- Per tant tota percepció és doble: és sentida com a impressió i és pensada com a idea.
 - Les **impressions, per tant, són les percepcions més intenses**: les sensacions, les emocions i les passions.
 - Les **idees són les imatges debilitades de les impressions**. (Per exemple: veig un objecte, tanco els ulls i aleshores l'imagino: són la impressió i la idea respectivament)

"El pensament més viu encara és inferior a la sensació més esmorteïda."

Una altra manera d'organitzar les percepcions és **segons el seu origen**:

- **Percepcions de sensació**: les que provenen dels sentits, com els colors o la olor.
- **Percepcions de reflexió**: estats mentals exclusivament, com l'avorriment que produeix una mala pel·lícula o la satisfacció d'aprendre.

També podem elaborar una classificació **per la seva composició**:

- **Simples:** Sense possibilitat de dividir en d'altres més bàsiques, com l'aroma d'una rosa o el tacte d'una altra pell.
- **Complexes:** Divisibles en d'altres més simples. La percepció d'una rosa vermella es pot descompondre en la seva olor, el seu color, el seu tacte...

Taula de classificació de les percepcions:

Percepcions			
Criteri de classificació	Tipus	Explicació	Exemple
Segons la intensitat	• Impressions	Sensacions intenses i nítides	Sensació de fred
	• Idees	Percepcions menys nítides que les impressions	Record del fred
Segons l'origen	• De sensació	Procedents dels sentits	Olor d'un pastís
	• De reflexió	Estats exclusivament mentals	Por de la foscor
Segons la composició	• Simples	No admeten separació ni distinció	Gust de la taronja
	• Complexes	Es poden descompondre en percepcions més simples	Percepció d'una taronja

Constitució del coneixement

MEMÒRIA I IMAGINACIÓ

Són les facultats que permeten transformar les impressions en idees, fer-les reparèixer de nou a la ment (representar-les)

- a. La **memòria** conserva l'estructura i l'ordre de les impressions originals.
- b. La **imaginació** pot alterar l'ordre i està regida per uns principis universals que li permeten la formació d'idees complexes.

IDEES SIMPLES I COMPOSTES

Totes les idees simples per a Hume provenen de la seves corresponents impressions simples. I **les representacions mentals amb les quals argumentem o raonem són còpies de les nostres impressions o percepcions més vives**. Aquest serà el criteri de validesa del coneixement.

Les **idees complexes** poden ser **una còpia d'impressions complexes**, per exemple la idea de poma, i també el resultat d'una **combinació o unió imaginativa** d'impressions simples, com per exemple la idea d'unicorn.

PRINCIPIIS ASSOCIATIUS

La imaginació i la memòria són les que ens permeten transformar les impressions en idees, en fer-les reparèixer de nou en la ment. La memòria conserva l'estructura i l'ordre de les impressions originals. La imaginació pot alterar-ne l'ordre, i per això, l'associació d'idees depèn d'aquesta facultat.

La imaginació crea aquestes idees complexes seguint certes lleis i regularitats, és la **lleï d'associació d'idees** de Hume, que considera que determinades idees sembla que ens porten a unes altres de manera natural. Exercici de relació de conceptes: fum – foc, ou – gallina, pare – mare, mestre – escola.

- **Existència d'una regularitat associativa:** tot i que la imaginació pot ajuntar i separar les idees simples com vulgui, aquestes operacions no es realitzen totalment a l'atzar, sinó que hi ha un principi universal que fa possible una certa regularitat associativa d'idees.

LES LLEIS D'ASSOCIACIÓ:

1. **Semblança:** la nostra ment té la tendència a associar idees que tenen un cert grau de similitud. Per exemple, una fotografia amb allò que ha fotografiat.
2. **Contigüitat en l'espai i en el temps:** Si hi ha una relació de proximitat espacial o temporal, relacionem idees. Una barca ens fa pensar en el mar, una pantalla en l'ordinador, l'arc d'un violí en el violí.
3. **Relació causa – efecte:** Per la regularitat de certs fenòmens que acostumen a succeir temporalment, el nostre enteniment crea una expectativa de futur. Esperem que certs fets passin després de que s'hagin donat uns altres si és així com ha succeït amb anterioritat. Per exemple si hi ha núvols esperem que plugui, o el fum i el foc.

- **Predomini de la relació causal.** La relació causa-efecte és la que produeix una connexió més forta en la imaginació; és la més emprada i, per tant, la que més determina la nostra manera de pensar.

Classificació del coneixement

El nostre **coneixement**, per tant, està format per impressions o idees, a partir de les que pensem o raonem, fent judicis i afirmacions, que poden ser de dos tipus: relacions d'idees o qüestions de fet.

1. Les **RELACIONS D'IDEES** són afirmacions basades en els judicis que establím per la relació lògica entre idees i conceptes, no descriuen el món, ni sorgeixen de l'experiència, sinó del raonament. Són **afirmacions universals i necessàries, sempre vàlides** i que ens fan caure en l'absurd o contradiccions si les neguem. Per exemple: "la suma dels angles d'un triangle és sempre 180°" o "tots els solters són no casats".

Característiques:

- La **seva veritat es coneix amb independència de l'experiència** (és suficient analitzar el subjecte de la proposició per comprendre si li correspon o no el predicat) i **mitjançant l'ús exclusiu de la raó. Es basen en el principi de no-contradicció**: pensar el contrari és impossible. Per tant:
- Són **necessàries**, encara que:
- No amplien el nostre coneixement (no ens proporcionen informació del que passa en el món) **només l'exemplifiquen car les seves afirmacions parlen de mons ideals, abstractes** (nombres i figures geomètriques) L'exemple d'aquest tipus de coneixement són la lògica i les matemàtiques (ciències que Descartes considera model d'un saber rigorós i indubtable)

EXEMPLE: Serien afirmacions del tipus: "*la suma dels angles d'un triangle és sempre 180°*" o "*tots els solters són no casats*".

- **En aquests judicis s'estableixen relacions entre idees i conceptes; per tant, no descriuen com és el món i no sorgeixen de l'experiència, sinó del raonament. Són, doncs, afirmacions universals i necessàries.**

2. Les **QÜESTIONS DE FET** són afirmacions que impliquen una observació i experiència, són **contingents i probables**. Per exemple: "els núvols porten pluja" o "els estudiants de 2n de Batxillerat treuen molt bones notes". La seva refutació o negació és totalment possible.

Característiques:

- **No podem saber la veritat o falsedat de la proposició sense recórrer a l'experiència** (no es pot deduir pel simple anàlisi del subjecte de la proposició si el predicat li correspon o no)
- Són **contingents**, és a dir, poden ser vertaderes o falses segons les circumstàncies. **Poden estar negades sense que es doni contradicció. Mai d'una veritat basada en l'experiència podem obtenir un coneixement necessari car pensar el contrari no és impossible** (aquesta afirmació és una mostra de l'escepticisme de Hume). Malgrat tot:
- **Amplien el nostre coneixement, descriuen què passa en el món, com funciona.** És un exemple les ciències empíriques (biologia, química, física...)

EXEMPLE: Són afirmacions del tipus: "*la Marina fa gimnàstica*" o "*els núvols porten pluja*". És a dir, afirmacions en què s'estableixen relacions entre fets que hem de comprovar mitjançant l'observació en l'experiència.

- **Són contingents i probables: el fet que afirmen és així ara, però podria no ser-ho; de fet, ningú no ens assegura que en el futur ho siguin. I és que la seva negació és perfectament possible, no implica cap absurd.**

La causalitat com a problema

- Què entenem per causalitat?

Fins a Hume el principi de causalitat s'entén com una **relació que es concep com una connexió necessària entre la causa i l'efecte**. És a dir: "*podem conèixer amb certesa que sempre que es presenti la causa l'efecte apareixerà o el succeirà*" però Hume **desconfia de la inducció**, considera que no és un mètode científic vàlid. Com que ell defensa que tot coneixement es fonamenta i legitima en l'experiència, en les impressions que tenim, llavors, el nostre coneixement no pot anar més enllà de les afirmacions particular. **El que fa la inducció és extreure principis generals de la repetició de casos particulars.**

Però Hume no es queda aquí, en el seu anàlisi de tot dogmatisme, també posa en el punt de mira la **relació causa – efecte. Vol examinar la legitimitat d'aquesta connexió amb la que considerem que succeeixen els esdeveniments del món.**

- El seu mètode de validació serà l'empíric: per a tota idea o creença s'ha de comprovar de quina impressió és còpia, si no es troba l'original, ha de ser rebutjada com a il·legítima.

CRÍTICA A LA IDEA DE LA RELACIÓ CAUSA-EFECTE

- Causa i efecte són dues idees molt distintes entre sí, en el sentit de que **cap anàlisi de la idea de causa ens permet descobrir a priori** (sense experiència) **l'efecte que d'ell se'n deriva.**

L'experiència ens ensenya que a un cert fet el succeeix regularment un altre fet, però l'experiència no ens pot mostrar que hi hagi necessitat en la connexió causal; és a dir, l'efecte no és necessàriament contingut en la causa perquè **les connexions causals només són inferències probables fonamentades en l'associació d'idees tal i com s'han produït en el passat.**

Constatem la **contigüïtat i successió repetidament, fins el punt de que donada una causa és natural esperar el seu efecte.** El **costum** o l'**hàbit** és el principi pel qual **inferim el nexa necessari** i, per tant, allò que ens permet anar més enllà de l'immediatament present davant l'experiència. No tenen altre fonament que aquest totes les proposicions que fem referents al futur.

Aquest costum, amb la reiteració, constitueix en nosaltres una creença, la qual és qui ens dóna la impressió de trobar-nos davant una connexió necessària i la convicció segons la qual, un cop s'ha donat allò que anomenem "causa", ha d'aparèixer el que anomenem "efecte". La clau, doncs, per solucionar el tema de la causalitat rau en una creença, és a dir, un sentiment.

- La **causalitat es redueix a una forma d'associació d'idees basades en l'hàbit i el costum.** És l'**hàbit**, el **costum** de veure succeir-se dos fenòmens el que ens porta a **creure** que un és la causa de l'altre.

El coneixement de fets futurs no és pròpiament coneixement, sinó suposició i creença.

- Això no suposa que no estem absolutament segurs d'aquests coneixement, però aquesta certesa persisteix, ara, matisada: **no prové de la raó sinó de l'hàbit i el costum d'haver observat que sempre que succeeix el primer succeeix també el segon.**

Podríem establir d'una segona manera el valor de la inferència causal **tenint en compte els dos tipus de coneixement.**

- És la inferència causal una **relació d'idees o una qüestió de fets?**
 - Donat que no és lògicament impossible pensar que es doni una causa i no l'efecte, no és demostrativament vertadera (no és una relació d'idees).
 - **Al ser una qüestió de fet el seu valor es fonamenta en l'experiència i es redueix a una mera creença basada en l'hàbit i el costum.**

Per Hume, després d'analitzar la causalitat, aquesta **idea de connexió necessària és un producte més de la imaginació.**

- **Fruit d'una projecció del passat cap el futur, una projecció útil, reconeix Hume, que ens serveix per viure, però que no ens aporta un coneixement universal i necessari.**

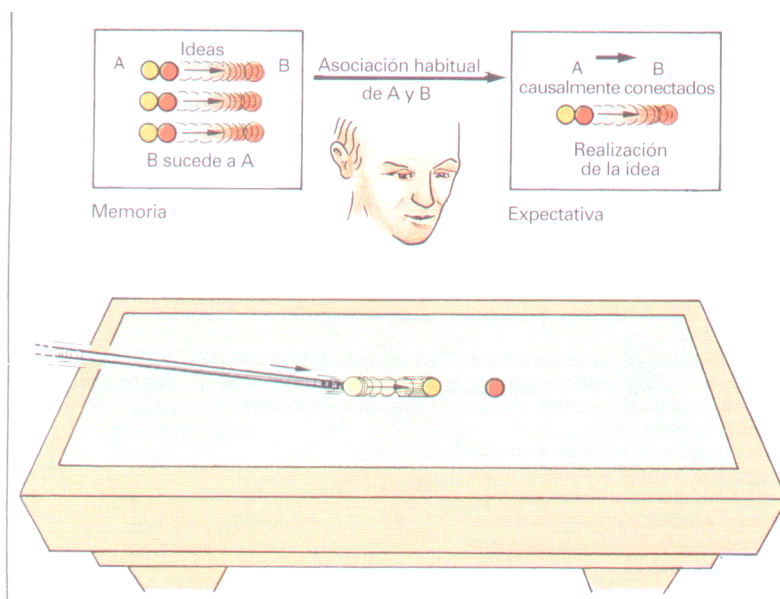
Dubtar de la validesa de la causalitat implica directament qüestionar la ciència. Si la relació de causalitat no és una llei universal, sinó més aviat un costum del nostre enteniment, que tendeix a relacionar idees d'una determinada manera, tota disciplina basada en aquesta noció passa a esdevenir una creença.

Els enunciats científics segons Hume, no es poden identificar amb lleis universals, vàlides en qualsevol moment i circumstància, rebaixa la ciència de la necessitat a la **probabilitat.**

- **La causalitat és un procés en el qual es distingeix una causa i un efecte.**

En aquest procés es produeix, al mateix temps, dos fenòmens: posar la mà al foc i cremar-me; una **prioritat en el temps**: primer el foc, després la mà que es crema, i una **unió constant: sempre succeeix així.** És a dir, l'experiència em diu: A va seguit de B, però amb la causalitat s'afirma més: A ha d'anar seguit de B. **Hume vol mostrar que, amb molta facilitat, atribuïm causes a certs fenòmens.**

Càmara lenta billar

Analitza les relacions causals següents:

- Estava malalt i he pres un medicament que m'ha guarit.

- Puc afirmar amb rigor que el medicament és la causa del meu guariment?

- El riu s'ha desbordat a causa de les intenses pluges i ha provocat desgràcies a la ciutat.

- Hi ha només una causa que expliqui el desbordament del riu?

Sobre el costum

La funció del costum

- ✳ Però l'experiència és insuficient per explicar-me el funcionament total de la relació causal i del mètode inductiu.
- ✳ L'experiència m'informa del que ha succeït en el passat, però no del que succeirà en el futur.
- ✳ És inútil reclamar a l'experiència que es fonamenti a si mateixa, a més, és un error lògic: un **cercle viciós**.
- ✳ El fet que fins ara sempre determinades causes hagin produït determinats efectes no implica necessàriament que en el futur les mateixes causes puguin produir els mateixos efectes.

- ✳ Si no és la raó deductiva ni tampoc l'experiència, aleshores què és allò que hem permet inferir fets no observats de fets observats? Com es produeix aquest salt?
- ✳ Segons **Hume**, només el **costum** o **hàbit**.
- ✳ La **repetició de casos semblants** produeix l'hàbit que obliga la meva ment a suposar que en el futur continuaran produint-se.
- ✳ El **costum** produeix propensions, expectatives, inclinacions que ens permeten elaborar estratègies per controlar el futur incert.
- ✳ La **raó** i l'**experiència** ens mantenen encadenats al passat i al present, incapaces de projectar-se al futur, si només confiéssim en elles ens trobaríem en una situació d'indefensió total davant la naturalesa.

La crítica al principi de causalitat - creences

- **Com hem dit abans, la relació causa-efecte és, segons Hume, el fonament de tota inferència empírica.**
- L'efecte ens suggereix la causa i la causa ens recorda l'efecte; així enllacem les nostres idees. Tanta és la importància que dóna Hume a aquest tipus de relació que dedica a explicar-la gairebé la *Investigació* sencera.
- I en l'anàlisi d'aquesta relació tenim la mostra més genuïna del seu **escepticisme**. Perquè Hume ens diu **que la relació causa-efecte no és un principi de la raó, sinó el producte d'un hàbit empíric.**
 - En aplicar el mètode experimental a l'associació d'idees, Hume observa que *«hom no descobreix les causes i els efectes per la raó, sinó per l'experiència»*.
 - Després d'haver comprovat un cop i un altre cop que *el sol surt cada matí, que el foc crema o que el pa és un aliment bo*, **estableixo una connexió entre ambdues idees.**

- **¿Quin poder ocult hi ha darrera la connexió?**
 - **L'experiència no me'n diu res; només em permet d'esperar que d'ara endavant tot succeirà de la mateixa manera.**
 - **És a dir, de l'experiència no es pot inferir la seguretat absoluta que el futur serà sempre igual al passat, que el curs de la natura no canviarà.**
 - Només tenim seguretat del que ja ha succeït; **preveure el futur, però, és tota una altra cosa.**
 - **L'antidogmatisme de Hume no li permet de deduir d'uns fets aïllats uns principis generals i immutables.**
- Arribem amb això al darrer punt de la teoria del coneixement de Hume. No hi ha **principis** (lleis) sinó **creences**.
 - La creença és un **sentiment** provocat per la conjunció d'una sèrie de fets que estem acostumats a veure plegats.
 - Les lleis naturals són «**creences naturals**». Hume rep per això el qualificatiu de «naturalista», perquè redueix allò que sempre fou considerat com lleis físiques, i fins i tot les lleis lògiques, a trets psicològics.
- Dels punts ara exposats deriva **un concepte de necessitat** prou original.
 - Entre una causa i el seu efecte podem dir que hi **sentim** una «**connexió necessària**».
 - Malgrat que, de fet, **l'experiència no ens deixa veure la connexió, el poder ocult, entre la causa i l'efecte** (l'experiència no ens explica perquè l'efecte Y ha d'anar precedit de la causa X), **el que fa és assabentar-nos que ha succeït així una vegada i una altra i una altra; però no ens permet de deduir res d'aquest costum, tan sols ens fa creure que el curs de la natura no canviarà.**
- La idea de causa, entesa com a connexió **necessària**, no prové ni d'una impressió de sensació ni d'una impressió de reflexió.
- **La idea de «connexió necessària» prové del costum: el costum que adquirim no per una sola experiència, sinó per un seguit d'experiències de fets similars**
 - L'experiència passada ens mou a esperar el fet habitual.
 - **La nostra ment sent, en la seva imaginació, una necessitat, una connexió necessària:**
 - la determinació o inclinació, produïda pel **costum** a passar —segons les regles de la **contigüïtat** i la **semblança** de l'**associació de les idees**— d'un objecte a l'altre, i anomenem a l'un causa i a l'altre efecte.

- **És adir, la inferència causal -en tot allò que implica necessitat- només existeix en la ment, no en les coses.**
- Existeix com a **creença induïda pel costum.**
- L'experiència només ens certifica la conjunció constant dels fets.
 - És a dir, la seguretat que ens donen els fets manifesta la inseguretat de qualsevol principi que aspiri a transcendir-los.
 - **Dels fets no se'n pot inferir mai generalitats (immutables i precises).**
 - L'experiència marca les fronteres de la raó.
 - **En desconfiar del raonament inductiu i deductiu (llevat de l'àmbit de la matemàtica on la deducció sí que és vàlida), Hume pretén eliminar tots els objectes de coneixement que hom pren per evidències quan només són possibilitats.** Una anècdota ens ho aclareix. Boswell, clergue amic de Hume, permanentment preocupat per l'ateisme del nostre filòsof, li preguntà un cop si no seria possible l'existència d'un món futur; Hume contestà dient que si *«era possible que un tros de carbó posat damunt del foc no es cremés (...), encara era més irracionalment fabulós pensar que podia existir per sempre més»*

La nostra certesa sobre els fets no observats es basa en creences i aquesta ens serveix per viure. Però ¿fins on és raonable estendre aquesta certesa basada en la inferència causal? Recordem que el límit del nostre coneixement és l'experiència, per tant: la inferència causal només és acceptable entre impressions i això en virtut de la nostra experiència passada.

- **Podem passar d'una impressió a una altra, però no d'una impressió a quelcom del que mai ha hagut impressió o experiència.**

Partint d'aquesta consideració, **Hume portarà a terme la crítica a les tres substàncies del racionalisme:** res extensa (realitat exterior), res cogitans (el jo i la identitat personal) i Déu.

Contra la metafísica

Crítica a la idea de substància

La concepció que Hume té de la realitat es basa en la crítica a aquells plantejaments filòsofics (sobretot els dels racionalistes) que, en descriure-la, utilitzen el concepte de substància com quelcom que existeix per si mateix i no necessita de res més per existir.

Hume **comença qüestionant-se l'existència de la substància**, entesa d'aquesta manera. I com ho fa?

- Aplicant el **principi de còpia.**

- **Si busquem de quina impressió o impressions deriva la idea de substància trobem que no en tenim cap, d'impressió, és a dir, no percebem res que pugui donar lloc a aquesta idea.**
 - I com que, segons Hume, tota idea ha d'anar precedida, en últim terme, d'una impressió, allò que anomenem substància no és res més que *"una col·lecció d'idees simples que són unides per la imaginació i que tenen un nom assignat."*
 - Això és així, perquè *"tenim impressions de les qualitats de les coses, no de les coses en sí"*. El que passa és que **la nostra ment associa un conjunt d'impressions simultànies i produeix la idea d'una cosa que existeix com a suport, la substància.**
 - **Però, Hume considera que aquesta activitat de la ment no és fonament suficient per afirmar que la substància és quelcom que existeix per sí mateix.**

Des de la perspectiva dels filòsofs racionalistes, la idea de **substància** servia per definir el **món material** (substància **extensa**), **Déu** (substància **infinita**), i el **jo** (substància **pensant**). Hume, en canvi, **havent mostrat que la substància només és un nom que donem a un feix d'impressions, es replanteja l'existència del món extern, de Déu i del jo.**

1. Crítica a la idea de substància extensa

si no tenim impressió de la idea de substància, com a suport material de la resta de percepcions, aquesta és només una il·lusió.

Afirmar que existeix una realitat extramental com a causa de les nostres impressions és una inferència invàlida car es tracte d'una impressió a allò del qual no tenim experiència –la realitat extramental-. **Per tant és injustificable la creença en una realitat exterior distinta de les nostres impressions apel·lant a la causalitat.**

2. Crítica a la idea de substància infinita: Déu

Descartes, Locke i Berkeley havien usat el principi de causalitat per demostrar l'existència de Déu. **Aquesta inferència és injustificable per la mateixa raó: de Déu no tenim cap impressió.**

D'altra banda la tercera demostració de l'existència de Déu que realitza Descartes (**l'argument ontològic**), **segons Hume representa un caràcter circular per la qual cosa no és vàlida.**

- En aquesta demostració es parteix del fet que concebem clara i distintament en nosaltres la idea d'un ésser perfectíssim i, aplicant el criteri de l'evidència racional, demostrem l'existència de Déu.
- El problema, en Descartes, és que Déu és l'única garantia possible de la validesa d'aquest criteri d'evidència racional que havia estat posat en qüestionament per la tesi del geni maligne.
 - Per tant l'existència de Déu i la validesa del criteri d'evidència racional es fonamenten mútuament en una argumentació circular: si el criteri

d'evidència racional no és vàlid, per la tesi del geni maligne, no pot usar-lo per demostrar que Déu existeix, que és l'única possible garantia de que aquest criteri sigui vàlid.

Tampoc tenim una impressió d'infinít, les nostres impressions són puntuals i concretes, per tant, **no hi pot haver cap tipus de coneixement de Déu. Encara que la creença i la religió, les valori com a naturals i necessàries per als éssers humans.**

- Hume defensarà una postura **agnòstica**: **l'existència de Déu no es pot demostrar racionalment així com tampoc es pot demostrar la seva no existència.**

3. Crítica a la idea de substància pensant

- Qüestiona també la idea de jo, com mai ho havia fet ningú encara.

El jo s'ha entès com el subjecte que té percepcions, però, com podem conèixer l'existència d'aquest jo? De quina impressió sorgeix? Per Hume no n'hi ha cap.

Hume defineix el **JO com quelcom de què tenim consciència**, de què **sentim l'existència contínua** i que, **més enllà de l'evidència d'una demostració**, en sabem amb certesa la **identitat** i simplicitat.

- També diu, però, que totes aquestes afirmacions són contràries a l'experiència.
- **De quina impressió podria derivar-se aquesta idea?**
 - De cap, car al JO no es refereix a les impressions sinó que és allò que ho suposa que n'és el subjecte. Les impressions se succeeixen l'una darrera l'altra i mai no existeixen simultàniament. **Per tant, la idea del JO no pot ser derivada de cap impressió i, en conseqüència, no existeix.**

En definitiva, **Hume critica l'existència del JO com a quelcom diferent dels actes del pensament**, de les impressions i idees.

- El JO com a substància, com a subjecte dels actes psíquics, no pot justificar-se per una intuïció, car tenim només intuïció de les nostres impressions i idees i aquestes se succeeixen unes a les altres ininterrompudament

Per explicar **la consciència de la nostra identitat** que ens permet reconèixer com a propis els diferents actes relatius a temps diferents, Hume recorre a la **memòria**.

- La identitat que atribuïm a la ment humana és només fictícia.
 - La causa d'aquesta ficció rau, una vegada més, en la **imaginació**, la qual converteix la successió de les nostres impressions en un objecte únic i idèntic.
 - Ara bé, no és la imaginació qui produeix la identitat personal. **Solament la descobreix.** Són les percepcions les que constitueixen la ment o "el teatre"; **són les tres lleis d'associació les que, en última instància, produeixen la identificació de les percepcions en un objecte idèntic que anomenem JO.**

CONCLUSIÓ: Els conceptes bàsics de Hume: Escepticisme

Tot Hume és un intent d'impugnar Descartes per dogmàtic. Descartes havia dit que el fonament del coneixement són les idees innates. Hume afirma que el criteri de veritat és el principi de la còpia: **Només és veritat aquella idea que prové d'una impressió**: "Blau" és una idea certa perquè en tenim la impressió. "Substància" no és una idea certa perquè no en tenim cap impressió una reivindicació de:

- **Escepticisme: El món humà no és el de les veritats absolutes, sinó el de les veritats.**

Això en la teoria del coneixement implica: probables i canviants

1. **Revisar el criteri de veritat**, a través del "**Principi de la còpia**": només és veritat aquella idea que sabem de quina impressió prové
2. **Fer la crítica a les idees de substància i causa**, que no proven de cap impressió sensible.
3. **Considerar pseudoconceptes Jo, Déu, Món** (les 3 idees de la raó, que segons Descartes eren idees innates, produccions espontànies de la ment).

S'anomena **fenomenisme a la teoria del coneixement de Hume perquè redueix la realitat a fenòmens** (allò que se m'apareix, allò donat a la meva experiència) o **impressions**.

- No podem parlar de cap substància o cap realitat: només d'aparences sensible.

La conclusió de Hume després de la seva demolidora crítica a la metafísica i a la ciència, no pot ser res més que escepticisme: el dubte.

- No puc estar segur de res més que les meves **impressions actuals**. Per tant, em veig condemnat a sobreviure, seguint hàbits i converses i sotmès a la natura, **sense tenir seguretat sobre gairebé res, només a les probabilitats.**

Emotivisme moral

A més de la seva teoria del coneixement i de la crítica que realitza a la metafísica clàssica, Hume també va realitzar aportacions en la reflexió política, moral i històrica. **L'emotivisme moral és la seva teoria ètica.**

L'emotivisme moral consisteix en considerar que **els sentiments són la base de les nostres accions i judicis morals**. Aquest és un plantejament que s'oposa a la tradició filosòfica intel·lectualista, que considera que primer de tot cal conèixer què és la bondat i el bé per a realitzar un anàlisi moral. Per l'emotivisme no cal un coneixement racional imprescindible per a realitzar una acció virtuosa.

Hume reivindica les emocions i els sentiments com a motors del comportament humà. Defensa que **tota acció és el resultat d'una decisió que es pren des de la part afectiva i emocional**. Això no significa que Hume negui que abans d'actuar reflexionem

i som capaços de raonar, la nostra no és una acció irreflexiva, però sosté que aquest raonament estan motivats per unes creences que es sustenten mitjançant les emocions.

Així doncs, tot allò que fem respondria a sentiments d'atracció o rebutg davant de certs comportaments. Hi haurà accions que ens provocaran atracció o aversió, les primeres les busquem i apreciem perquè ens generen plaer, les segones les rebutgem perquè ens causen dolor.

La base del judicis moral llavors està en els sentiments de plaer i dolor. Per tant, el bé és allò que ens complau, mentre que el mal és el disgust o aversió que determinades accions ens provoquen. Però, això no ens porta a caure en l'egoisme i el relativisme?

Per Hume aquest sentiment de plaer no té un sentit egoista, ja que considera que **la simpatia i la compassió són pròpies a la naturalesa humana**, consubstancials al que som. La solidaritat i la compassió fa que rebutgem les injustícies i les crueltats, encara que no ens afectin directament a nosaltres. Ens inclinem de forma natural cap a la justícia, la bondat, la gratitud o la amabilitat, som benvolents, encara que no en trèiem cap profit personal directe. És la seva una **ètica utilitarista**, que busca el màxim plaer pel màxim nombre de persones, ja que aquest benefici comú també em generaria plaer.

L'educació ha de jugar un paper fonamental segons Hume com a guia d'aquests sentiments d'aprovació i rebutg moral.

ESQUEMA - RESUM

David Hume (1711-1776)

Influències	Admiració per Newton	
	Hume vol ser el "Newton de la ciència moral"	Pretén aplicar el mètode inductiu newtonià a la ciència de l'ésser humà.
	Hume concep la ment gairebé com Newton concebia l'univers:	Les "impressions" equivalen als corpuscles o àtoms que s'atrauen o es repel·leixen entre si per una mena de gravitació (lleis d'associacions d'idees)
Obres	" <i>Tractat de la naturalesa humana</i> "	Obra de joventut (1740)
	- Unificar totes les ciències (igual que Descartes), tot basant-les en una ciència fonamental, la ciència de la naturalesa humana	
	" <i>Investigació sobre l'enteniment humà</i> " (1748)	Abandona la idea de crear una ciència de l'ésser humà.
	- Ja no pretén aplicar el mètode de Newton. Obra de marcat caràcter crític.	
	- Busca fixar els límits de la capacitat de coneixement dels humans	
	- L'instrument que emprà és la distinció entre:	- Les qüestions de fet i - Les relacions d'idees (distinció de Leibniz)
	- Escepticisme moderat. L'esperit de sistema ha desaparegut completament. Hume es dedica a estudis més particulars sobre temes diversos (moral, religió, economia, política, etc.) Actua com un filòsof il·lustrat.	

ELS PRINCIPIS	<p>1. Principi empirista L'experiència és l'origen i el límit del nostre coneixement. (La raó mai no pot engendrar per si sola una idea original)</p> <p>2. Principi d'immanència Tan sols coneixem directament les nostres representacions mentals (que són immanents a la ment), no pas les coses. Els sentits tan sols són conductes pels quals aquestes imatges es transmeten. No hi ha contacte entre la ment i l'objecte. - Modifica la terminologia de Locke: ----- continguts de consciència: percepcions.----- -percepcions: impressions (mot "vives") Idees ("menys intenses")</p> <p>3. Principi de còpia (o correspondència) - Totes les nostres idees només són còpies de les nostres impressions.</p> <p>4. Principi d'associació d'idees - La imaginació té un gran poder i molta llibertat per barrejar i combinar a gust seu. - En les idees, en si mateixa, hi ha "una mena d'atracció" - Aquesta atracció és "com una força suau" - Aquesta atracció la redueix a lleis (igual que Newton) - Llei de semblança - Llei de contigüitat. - Llei causa – efecte.</p> <p>5. Principi de negació de les idees generals. (nominalisme) - No existeixen idees abstractes o generals. - Totes les idees "generals" són, en definitiva, idees particulars, lligades a un terme general.</p> <p style="text-align: center;">Les relacions d'idees i les qüestions de fet (Influència de Leibniz: veritats de raó / veritats de fet.)</p>
---------------	---

Relacions d'idees	Totes les proposicions matemàtiques	Aquestes proposicions són certes
	Es poden descobrir pel mer pensament, independentment del que succeeix al món.	Raonaments demostratius.
Les qüestions de fet		
	Tan sols es poden establir a partir de l'experiència	Raonaments probables.
EL PROBLEMA DE LA REALITAT (Qüestions de fet)		
<ul style="list-style-type: none"> - Les IMPRESSIONS asseguren la realitat del present, i els records, la realitat del passat. - El problema es troba en el FUTUR, ja que sobre el futur no podem tenir cap impressió. 		
1	Tots els raonaments sobre qüestions de fet es basen en la relació causa-efecte.	
2	La raó no pot descobrir les causes i els efectes, sinó únicament l'experiència.	
3	<p>Tots els arguments que es fonamenten en l'experiència estan basats en la SEMBLANÇA que descobrim en els objectes naturals, la qual ens INDUEIX a esperar EFECTES SEMBLANTS, als que hem vist seguir a aquests objectes.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tot m'induirà a CREURE que en una situació semblant tornarà a passar el mateix. - Però això implica un pressupòsit de grans conseqüències: EL FUTUR SERÀ COM HA ESTAT EL PASSAT. - És impossible demostrar que el futur serà com ha estat el passat. <p>Per tant, si no és la raó la que ens indueix a pensar això, què és el que ens ho indueix?</p>	
4	<p>El COSTUM és el guia de la vida humana.</p> <ul style="list-style-type: none"> - El costum ens indueix a la CREENÇA que es tornarà a repetir el mateix esdeveniment. 	
LA CERTESA TÉ, UNICAMENT, UNA BASE PSICOLÒGICA.		
LA CREENÇA	No podem tenir una certesa "racional" sobre les qüestions de fet, sinó únicament una creença	
	La creença és un sentiment que acompanya una associació d'idees	
	Si una impressió, per la seva intensitat i vivacitat, ens indica el que és real, una idea sobre el futur, com que va acompanyada de la creença, té pràcticament la	
	<p>mateixa intensitat i vivacitat, i ens fa obrar en conseqüència.</p> <ul style="list-style-type: none"> - En veure el foc (en la "impressió"), sembla que veiem també la cremada (en la "idea"), i instintivament enretirem la mà. - Gràcies a l'HÀBIT i la CREENÇA, la humanitat ha pogut subsistir, i en això ens diferenciem molt dels animals. 	
LA FÍSICA		
	Finalitat: Versa sobre fets, que redueix a lleis. Objectiu: permetre'ns fer previsions sobre el futur.	
	Hume examina DOS dels conceptes fonamentals de la física del seu temps:	<ul style="list-style-type: none"> - La idea de connexió necessària. - La idea de força.
	Aquests dos conceptes (connexió necessària i força), corresponen a alguna "impressió"? : NO	
	<p>Origen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Només podem observar que un succés segueix un altre. Però és impossible observar quina mena de connexió hi ha entre la suposada causa i el seu efecte. - Contigüïtat, sí; causalitat, no. - És impossible establir una connexió necessària entre la causa i l'efecte. - Les lleis físiques no es poden considerar lleis necessàries: només són PROBABLES.; però amb això n'hi ha prou perquè puguem manipular la realitat. 	
META-FÍSICA		
	Escepticisme moderat.	
	Si el que coneixem són les nostres percepcions i no les coses directament, res no ens assegura racionalment l'existència d'un món exterior. Però resultaria absurd, i nociu per a la vida, negar l'existència del món i actuar en conseqüència.	
	La mateixa vida s'encarrega d'eliminar aquest escepticisme. N'hi ha prou amb la vivesa de les impressions per fonamentar la creença en un món exterior.	
	Avantatge de l'escepticisme moderat, segons Hume:	
	<ul style="list-style-type: none"> - Guarir-nos del dogmatisme dels metafísics. - Ens impedeix abordar qüestions abstruses ja que reconeix les limitacions del nostre enteniment. - La qüestió més abstracta de totes: LA SUBSTÀNCIA (corpòria / espiritual) (No fa concessions, com va fer Locke) 	

	A la nostra idea de substància o JO no correspon cap impressió. Només és un terme sense cap significació.		
	La paraula SUBSTÀNCIA només designa un conjunt de percepcions particular a trobar juntes. Per tant, la METAFÍSICA (que es basa en la idea de substància) és una il·lusió.		
L'ÈTICA	La moralitat:	Deriva de la raó o bé dels sentiments?	
	- La raó exerceix un paper important, ja que és la que pot analitzar les nostres accions i descobrir-ne les conseqüències beneficioses, o no, per a la societat i l'individu.		
	- Però no n'hi ha prou amb la raó		
	La simple anàlisi de la raó sempre ens deixa indiferents No ens indueix a preferir una acció en lloc d'una altra, perquè és incapaç d'impulsar a l'acció.		
	Aquí es necessita que es mostri un SENTIMENT, per tal de donar preferència a allò útil per damunt de les tendències pernicioses.	- Una determinada sensibilitat davant de la FELICITAT de la humanitat i el repudi de la seva misèria.	
	-Per tant, la moralitat es determina per mitjà del sentiment.		
	VIRTUT		
	<ul style="list-style-type: none"> - "Qualsevol acció o qualitat mental que produeix a un espectador el sentiment agradable d'aprovació. - No és un RELATIVISME individualista. El sentiment de què parla Hume és un sentiment UNIVERSAL, compartit per tothom per igual (sentiment humanitari). 		
	Característiques	Ètica EMOTIVISTA o sentimental. Ètica UTILITARISTA.	
	Emotivista (inspirada probablement en Hutchenson (+1747)). -Hume rebutja tots els intents de fonamentar l'ètica en la raó. Refusa la pretensió de basar la moralitat en la "naturalesa" de l'ésser humà.		
Utilitarista. -Allò que desperta el sentiment d'aprovació o reprovació davant d'una acció és el descobriment de la UTILITAT (el caràcter beneficiós o no per a la humanitat) de l'acció considerada.			
LA POLÍTI I LA RELIGIÓ	Els supòsits són ficcions indemostrables.		
	<ul style="list-style-type: none"> - "Estat de naturalesa" - "Contracte social" -És la utilitat dels éssers humans allò que explica la formació de les societats a partir de la cèl·lula familiar. - La UTILITAT i l'INTERÈS justifiquen també la CREENÇA RELIGIOSA. - Hume fa una crítica radical de les proves de l'existència de Déu. - La crítica al principi de causalitat comporta no acceptar l'existència d'un Déu únic i personal (prova cosmològica).		
HISTÒRIA NATURAL DE LA RELIGIÓ			
<ul style="list-style-type: none"> - El politeisme va precedir el monoteisme. - El monoteisme té el perill de conduir a la intolerància. 			
ESCEPTICISME MODERAT - Té com a finalitat: Salvar del dogmatisme i la superstició.			

QUADRE COMPARATIU: RACIONALISME I EMPIRISME

RACIONALISME	EMPIRISME
<p>El racionalisme és una doctrina filosòfica que prioritza la raó com l'instrument que ens permet conèixer la realitat i considera que és més vàlida aquesta forma de coneixement que no pas l'experiència sensible o l'experiència afectiva. El racionalisme modern representa la consciència del poder i de la fiabilitat de la raó com a instrument autònom per construir coneixement sobre la realitat.</p>	<p>L'empirisme és una doctrina filosòfica que nega qualsevol altre font de coneixement que no sigui l'experiència, és a dir, el coneixement sensible (empeiria). Per això, normalment es contraposa al racionalisme, en tant que aquest defensa el poder i la fiabilitat de la raó com a instrument autònom per construir coneixement sobre la realitat.</p>
<p>1- Punt de partida: l'objecte del coneixement seran les nostres idees sobre la realitat i no la realitat mateixa. Això significa que el pensament es tanca sobre si mateix, es replega en la seva subjectivitat de tal manera que l'ésser humà només coneix directament el seu propi pensament i per això es posa en dubte l'existència de les coses i es fa palesa la necessitat de demostrar-la.</p>	<p>1.- El punt de partida és el mateix que el del racionalisme: el pensament no s'ocupa directament de la realitat sinó de les idees. Cal analitzar les idees i buscar el seu origen. Podem demostrar que les nostres idees són verdaderes si provenen de l'experiència. En canvi només podrem parlar de la nostra experiència de les coses, no de les coses en sí mateixes.</p>
<p>2.- Es confia en el coneixement que dóna la raó i es desconfia del coneixement que prové dels sentits (experiència). La raó no se subordina a res exterior ni diferent d'ella: ni a la tradició, ni a l'autoritat, ni a la fe religiosa; tampoc no es basa en l'experiència ja que, aquesta, només ens mostra coneixements imperfectes sobre la realitat. Com havien vist els grecs, la raó es la font, al menys, del vertader coneixement, d'aquell que ens fa entendre realment les coses, la seva essència.</p>	<p>2.- Es confia en el coneixement que prové de l'experiència, de la percepció. Per això, conèixer implica tenir idees, i per assegurar un coneixement cert cal investigar l'origen d'aquestes idees. L'origen de les idees és l'experiència (els sentits) i aquesta és l'únic criteri de veritat. De l'anàlisi dels conceptes no podem deduir res sobre la realitat, com pretenien els racionalistes. Les essències de les coses o la substància no són més que construccions falses de la raó.</p>
<p>3.- El coneixement és deductiu, és a dir, es construeix a partir d'un conjunt de principis evidents que no provenen de l'experiència i dels quals se'n dedueixen afirmacions no tant evidents però certes des del punt de vista de la lògica de la deducció. Això pressuposa que existeixen idees innates, és a dir, coneixements que no es deriven de l'experiència, sinó que en són independents. Així, el coneixement es dóna mitjançant l'anàlisi d'aquestes idees, tot partint del model matemàtic que tants bons fruits ha donat en el camp científic. No es nega, però, radicalment l'experiència, sinó que se li dóna només</p>	<p>3.- El coneixement és inductiu, és a dir, es construeix a partir de l'experiència que ens parla sempre de casos particulars i no universals. A partir de l'experiència generalitzem i construïm teories que són només probables. No existeixen les idees innates. Tota idea és un contingut mental adquirit a través de la percepció i, per tant, la ment és com un receptacle buit de contingut que s'ha d'anar omplint (com un full en blanc). La raó només ens ajuda a ordenar les dades de l'experiència, però no és el criteri per saber si un coneixement és cert. Si analitzem les idees i en trobem alguna</p>

<p>un paper pragmàtic: confirmar el que ha descobert la raó.</p>	<p>que no tingui el seu fonament en l'experiència, l'hem de descartar perquè és una falsa invenció de la raó.</p>
<p>4.- La realitat té un caràcter racional: si el món es deixa interpretar mitjançant els esquemes de la raó és perquè la realitat es pot reduir a aquests esquemes.</p>	<p>4. La realitat no es pot reduir a esquemes racionals. Si d'ella només sabem allò que podem percebre, qualsevol construcció racional de la nostra ment ja no és la realitat.</p>
<p>5.- La investigació filosòfica per ser rigorosa necessita d'un bon mètode, que cal definir i acotar. Seguint les regles de la raó aconseguim arribar al coneixement universal (vàlid sempre i a tot arreu) i necessari (infallible).</p>	<p>5.-La investigació filosòfica pot intentar ser rigorosa però ha de conèixer el seus límits. El coneixement no es mai definitiu, es redueix a probabilitat. El coneixement no és universal ni necessari, perquè només podem percebre éssers concrets i singulars. Els conceptes universals i les teories no són més que actes mentals que no reflecteixen la realitat.</p>

ENLLAÇOS D'INTERÈS

POWER POINT

POWER POINT DAVID HUME > CAUSALITAT I CREENCES

<https://es.slideshare.net/mvillarpujol/david-hume-i-la-causalitat>

POWER POINT DE HUME GENERAL (APARTATS DE L'ABSTRACT)

<https://www.slideshare.net/abaldo/hume-6753526>

WEBS DE CONSULTA

- **VOCABULARI DE DAVID HUME**

<http://www.alcoberro.info/planes/hume1.htm>

- **DOSSIER DE HUME**

<http://www.xtec.cat/%7Ejortiz15/humeALCOBERRO.pdf>

- **EXPLICACIÓ DE LA CREENÇA**

<https://www.e-torredebabel.com/Historia-de-la-filosofia/Filosofiamedievalymoderna/Hume/Hume-Creencia.htm>

- **CRÍTICA A LA CAUSALITAT**

<https://www.e-torredebabel.com/Historia-de-la-filosofia/Filosofiamedievalymoderna/Hume/Hume-CriticaRelacionCausalidad.htm>

<http://www.xtec.cat/~jbosquet/Historiafilosofia/Hume/Humepp1.htm>

- **TEMES BÀSICS ESSENCIALS A TENIR EN COMPTE**

<http://www.alcoberro.info/planes/Hume2012ctractat.html>

VIDEOS

- **VIDEO LLUNA PINEDA HUME - ESQUEMA**

<https://www.youtube.com/watch?v=s8Fc8XmIH2c>

- **VIDEO SOBRE LA CAUSALITAT**

<https://youtu.be/qwTnmaatqR4>

- **CRÍTICA A LA SUBSTÀNCIA**

https://youtu.be/QIQvy3nF_mE